

Sosiaalityö- ja perhepalvelut/vammaispalvelut

OMAISHOIDONTUEN MYÖNTÄMISEN PERUSTEET 1.11.2009 lähtien

Pitkäaikaissairaat tai vammaiset lapset ja nuoret alle 18 vuotta, sekä yli 18-vuotiaat kehitysvammaiset henkilöt

Omaishoidontuen tavoite

Omaishoidon tuen myöntämisen tavoite on pitkäaikaissairaiden ja vammaisten lasten ja nuorten kotona asumisen tukeminen. Aikuisten kehitysvammaisten omaishoidontuella tuetaan myös vanhempien luona asumista, kunnes aikuinen kehitysvammaisen muuttaa pois kotoa ja hänelle järjestetään asumista vammaispalvelulain tai erityishuoltolain mukaan.

Omaishoidontuki muodostuu vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta sekä hoidettavalle ja hoitajalle annettavista palveluista ja tuesta.

Omaishoidontuki on lakisääteinen, määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu joka perustuu lakiin omaishoidon tuesta (2005/937).

Omaishoidontukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali- ja terveydenhuollon julkisessa tai yksityisessä toimintayksikössä.

Omaishoidontuen hakeminen

Omaishoidontukea haetaan kirjallisesti täyttämällä omaishoidontuen hakemuslomakke. Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto sairaudesta tai vammasta. Sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja kartoittaa omaishoidontuen tarpeen kotikäynnillä. Omaishoitajan tarve omaishoitoa tukeviin sosiaalihuollon palveluihin arvioidaan hoito- ja palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Moniammatillinen työryhmä käsittelee kaikki uudet hakemukset, jonka jälkeen sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja päättää omaishoidontuesta.

Omaishoitajalta vaadittavat ominaisuudet

Omaishoidon tärkein motiivi on läheinen suhde, joka ei ole syntynyt hoidon tarpeen perusteella, vaan on olemassa siitä riippumatta.

Omaishoidontuen myöntämisen edellytyksenä on, että hoidettavalla on omainen tai muu läheinen henkilö, joka on valmis solmimaan kunnan kanssa sopimuksen omaishoidon tuesta. Käytännössä hoitaja on yleensä osallistunut hoitoon ja huolenpitoon jo ennen omaishoitotosopimuksen solmimista.

Omaishoitajan sopivuuden arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan:

- fyysinen ja psyykkinen terveydentila
- toimintakyky ja voimavarat
- sosiaaliset verkostot

Kunta voi myöntää omaishoidontukea, jos omaishoitajan antama hoito yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävä.

Hoidettavan koti tulee terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan olla hoitoon sopiva.

Kunta ja omaishoitaja tekevät omaishoitosopimuksen (toimeksiantosopimuksen), joka pääsääntöisesti on voimassa toistaiseksi. Määräaikaista sopimusta tehtäessä lähtökohtana on aina hoidettavan etu.

Omaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa ja omaishoitaja on kunnan tapaturmavakuutuslain piirissä.

Omaishoitosopimusta ei tule tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa.

OMAISHOIDONTUEN MYÖNTÄMISEN KRITTEERIT

Kun omaishoidon tuen myöntämisestä päätetään, arvioidaan seuraavat asiat:

- **Hoidettavan toimintakyky:** fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, ja sosiaalinen toimintakyky
- **Hoitaja:** hoitajan terveys, voimavarat, elämäntilanne ja kyky hoitaa läheistään
- **Hoidon ja huolenpidon sitovuus**
- **Hoitoympäristö:** mahdollisten apuvälineiden ja kodinmuutostöiden tarve

Omaishoidontuen palkkioluokat

Lakisääteiseen omaishoidontukeen sisältyy rahana suoritettava hoitopalkkio. Vaasassa käytetään useita eri hoitopalkkioluokkia hoidon vaativuudesta ja sitovuudesta riippuen. Laki omaishoidon tuesta määrittää hoitopalkkioksi 01.01.2009 lukien vähintään 336,41 €/kk. Hoitopalkkio voi olla alempi kuin 336,41 euroa jos hoidon sitovuus on vähäinen (hoidettava esim. säännöllisesti päivähoitossa). Hoitopalkkioiden määriä tarkistetaan kalenterivuositain palkkakertoimella (indeksi). Indeksikorotukset koskevat laissa mainittuja minimihoitopalkkioita. Oikeus omaishoidontukeen syntyy hakemuksen vireilletulopäivästä laskettuna seuraavan kuukauden alusta lähtien. Omaishoidontukea vähennetään, mikäli hoidettavan hoito järjestetään muulla tavalla kuin omaishoidolla, muun kuin lakisääteisen vapaan aikana.

I. LAPSET:

1. Alin omaishoidontuki

A) 395,31 euroa/kk

Hoidettava tarvitsee pitkäaikaissairautensa tai pysyvän vammansa vuoksi hoitoa, huolenpitoa ja/tai ohjausta sekä valvontaa jatkuvaluonteisesti monessa päivittäisessä toiminnossa. Hoito on sen vuoksi paljon vaativampaa ja sitovampaa verrattuna terveeseen samanikäiseen lapseen. Hoidettavan fyysinen avuntarve voi olla wc-käynneissä, pukeutumisessa, ruokailussa ja peseytymisessä. Hoidettava tarvitsee ohjausta ja/tai valvontaa päivittäisissä henkilökohtaisissa toiminnoissa esim. avustaminen aamu-/iltatoimissa, hygienian hoidossa, lääkkeiden otossa ja kodin ulkopuolella asioiden hoidossa.

Pääsääntöisesti edellytyksenä on myös KELA:n maksama korotettu vammaistuki alle/yli 16-vuotiaille.

B) 276,72 euroa/kk

30 % vähennys tehdään alimmaisesta omaishoidontuesta, mikäli hoidettava viettää pääsääntöisesti vuoden aikana osan päivästä pois kotoa (väh. 7 h/päivä), esimerkiksi päivähoitossa tai koulussa. Mikäli hoidettava on 1 kuukauden kotona omaishoitajan hoidossa, vähennys voidaan poistaa siltä kuukaudelta.

2. Korotettu omaishoidontuki

A) 519,80 euro/kk

Hoidettava tarvitsee pitkäaikaissairautensa tai pysyvän vammansa vuoksi runsaasti hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa ympärivuorokautisesti. Hoito on sen vuoksi erittäin vaativaa ja sitovaa verrattuna terveeseen samanikäiseen lapseen. Hoidettava on täysin autettava tai valvottava päivittäisissä henkilökohtaisissa ja muissa toiminnoissa kuten peseytymisessä, pukeutumisessa, siirtymisissä, wc-käynneissä, lääkkeiden otossa ja ruokailussa.

Pääsääntöisesti edellytyksenä on myös KELA:n maksama erityisvammaistuki alle/yli 16-vuotiaille.

B) 363,86 euroa/kk

30 % vähennys tehdään korotetusta omaishoidontuesta, mikäli hoidettava viettää pääsääntöisesti vuoden aikana osan päivästä pois kotoa (väh. 7 h/päivä), esimerkiksi päivähoidossa tai koulussa. Mikäli hoidettava on 1 kuukauden kotona omaishoitajan hoidossa, vähennys voidaan poistaa siltä kuukaudesta.

3. Erityisomaishoidontuki 1573,85 euroa/kk

Tällaisessa erityistilanteessa hoidettava vaatii jatkuvaa yhtämittaista ympärivuorokautista henkilökohtaista hoitoa, eikä hän voi olla olleenkaan yksin. Edellytyksenä on myös, että hoitaja joutuu jäämään hoidettavan hoidon takia ansiotyöstä. Omaishoidontuki on yleensä vaihtoehto laitoksessa tapahtuvalle saattohoidolle.

II. AIKUISET KEHITYSVAMMAISET:

1. Alin omaishoidontuki

A) 419,89 euroa/kk

Hoidettava tarvitsee paljon hoitoa, huolenpitoa ja/tai ohjausta sekä valvontaa monissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa ja/tai kodin ulkopuolisissa toiminnoissa, esim. hoidettava tarvitsee toisen henkilön apua WC-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailussa, sosiaalisuuden tukemisessa, vapaa-ajan toimintaan osallistumisessa ja asioiden hoitamisessa. Mikäli hoidettava ei asuisi kotona tarvittaisiin erityishuollon asumispalveluja. Pääsääntöisesti edellytyksenä on myös KELA:n maksama korotettu vammaistuki yli 16-vuotiaille.

B) 291,82 euroa/kk

30 % vähennys tehdään alimmaisesta omaishoidontuesta, mikäli hoidettava viettää pääsääntöisesti vuoden aikana osan päivästä pois kotoa (väh. 7 h/päivä), esimerkiksi työ- tai päivätoiminnassa. Mikäli hoidettava on 1 kuukauden kotona omaishoitajan hoidossa, vähennys voidaan poistaa siltä kuukaudesta.

2. Korotettu omaishoidontuki

A) 763,63 euroa/kk

Hoidettava tarvitsee runsaasti hoitoa, huolenpitoa, ohjausta ja valvontaa monissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa ja kodin ulkopuolisissa toiminnoissa, hoidettava tarvitsee toisen henkilön apua esim. WC-käynneissä, peseytymisessä, pukeutumisessa, ruokailussa, sosiaalisuuden tukemisessa, vapaa-ajan toimintaan osallistumisessa ja asioiden hoitamisessa. Hoitajan on huolehdittava hoidettavasta ja oltava valmis suorittamaan hoitotoimenpiteitä

kaikkina vuorokauden aikoina. Mikäli hoidettava ei asuisi kotona, tarvittaisiin erityishuollon asumispalveluja.

Pääsääntöisesti edellytyksenä on myös KELA:n maksama erityisvammaistuki yli 16-vuotiaille.

B) 534,54

30 % vähennys tehdään korotetusta omaishoidontuesta, mikäli hoidettava viettää pääsääntöisesti vuoden aikana osan päivästä pois kotoa (väh. 7 h/päivä), esimerkiksi työ- tai päivätoiminnassa. Mikäli hoidettava on 1 kuukauden kotona omaishoitajan hoidossa, vähennys voidaan poistaa siltä kuukaudesta.

3. Erityisomaishoidontuki 1573,85 euroa/kk

Tällaisessa erityistilanteessa hoidettava vaatii jatkuvaa yhtämittaista ympärivuorokautista henkilökohtaista hoitoa, eikä hän voi olla olleenkaan yksin. Edellytyksenä on myös, että hoitaja joutuu jäämään hoidettavan hoidon takia ansiotyöstä. Omaishoidontuki on yleensä tällaisessa tilanteessa vaihtoehto laitoksessa tapahtuvalle saattohoidolle.

Aikuisten ryhmään siirtyminen

Kun hoidettava täyttää 18 vuotta hän siirtyy aikuisten ryhmään, edellyttäen, että hän on edelleen sitovan hoidon tarpeessa omaishoidon tuesta määriteltyjen kriteereiden mukaisesti. Yli 18-vuotiaiden kehitysvammaisten omaishoidontuesta päättää vammaispalvelun sosiaalityöntekijä/sosiaalihoaja ja muiden yli 18-vuotiaiden omaishoidontuesta päättää kotihoidon omaishoidon ohjaaja. Hoidon tarve tarkistetaan joko kotikäynnillä tai muiden yhteistyötahojen kanssa.

Omaishoitajan vapaapäivät

Omaishoitajalla on lakisääteinen oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kuukaudessa sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on ollut yhtäjaksoisesti sidottuna hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen sosiaali- ja terveyspalveluja kotinsa ulkopuolella. Hoidettavan voidaan katsoa viettävän vähäisen osan vuorokaudesta kotinsa ulkopuolella, jos hänen säännöllinen poissaolonsa kestää keskimäärin enintään 5-7 tuntia arkipäivää kohti.

Vapaapäivistä sovitaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Kunta päättää viimesijassa siitä, miten omaishoitajan vapaan aikainen hoito järjestetään.

Palvelujen maksut

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana hoidettavalle annettavista palveluista peritään hoidettavalta tuloista riippumaton, vuorokausikohtainen tasamaksu. Maksu on enintään 9,90 €/vrk.

Omaishoidontukeen sisältyvistä palveluista tai muun kuin lakisääteisen vapaan toteuttamiseksi annettavien palvelujen maksuista voidaan määrätä maksuja koskevien yleissäännösten perusteella.

Omaishoidontuki suhteessa muihin sosiaalipalveluihin

Hoidon toteuttamiseksi voidaan myöntää kotipalvelua tai kotipalvelun palveluseleitä tehtävissä, joissa tarvitaan kahden henkilön apua, esimerkiksi nostotilanteissa ja suihkutuksessa. Kotipalvelusta hoidettava maksaa kotipalvelusta määritellyn henkilökohtaisen kuukausimaksun sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain mukaan.

Mikäli hoidettava tarvitsee runsaasti kotipalvelua myös muuhun kuin esim. kylvetys- tai nostoapuun uudelleenarvioidaan omaishoidontuen myöntämisperusteet.

Omaishoidontuki on ensisijainen suhteessa vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin, mikäli hoidettavan henkilön avuntarve tulee tyydytetyksi omaishoidontukijärjestelmällä. Jos hoidettavalle myönnetään vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen omassa kodissaan, omaishoidontukeen ei ole pääsääntöisesti oikeutta.

Omaishoidon tuki lopetetaan, jos hoidon pääasiallisena toteuttajana katsotaan olevan joku muu kuin tuen saaja.

Omaishoidon päättyminen ja keskeytyminen

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoo sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta.

Laissa ei ole säädetty irtisanomisperusteita. Lähtökohta on hoidettavan edun mukaisen hoidon toteuttaminen. Hoitosopimus tulee irtisanoa, jos hoito ei enää vastaa hoidettavan etua ja vaarantaa hoidettavan terveyden tai turvallisuuden. Jos sopimus vaarantaa omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Hoitajan huonokuntoisuus voi olla peruste sopimuksen purkamiselle.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.